

**PROCEDURY
POSTĘPOWANIA
W SYTUACJACH
KRYZYSOWYCH**

**W SZKOLE
PODSTAWOWEJ NR 2
W CZAŃCU**

- I. Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy z policją w sytuacjach zagrożenia młodzieży przestępczością i demoralizacją.
- II. Procedury postępowania w przypadku stwierdzenia przejawów przemocy i agresji wśród młodzieży.
- III. Procedura postępowania oraz strategie działań interwencyjnych wobec młodzieży posiadającej lub używającej środki uzależniające.
 - III a. Procedury postępowania wobec młodzieży posiadającej lub palącej papierosy.
- IV. Procedury postępowania w sytuacjach konfliktowych w szkole.
- V. Procedura powiadamiania o zakłóceniu toku lekcji.
- VI. Procedura postępowania i interwencja w sprawie podejrzenia o wagary.
- VII. Jak radzić sobie w przypadku prześladowania – wskazówki dla ucznia.
- VIII. Jak radzić sobie w przypadku prześladowania dziecka w szkole – wskazówki dla rodzica.
- IX. Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia godności nauczyciela lub innego pracownika szkoły przez ucznia.
- X. Zasady wykorzystania zapisów z monitoringu.
- XI. Procedura postępowania w przypadku podejrzenia o stosowanie przemocy w rodzinie, Niebieska Karta w szkole.
- XII. Procedury postępowania w przypadku ujawnienia cyberprzemocy.
- XIII. Procedury postępowania w przypadku zaistnienia wypadku uczniowskiego.
- XIV.** Procedura postępowania nauczycieli w przypadku konieczności zawiadomienia o śmierci ucznia.
- XV. Procedura postępowania w przypadku ataku terrorystycznego i bombowego.

I. PROCEDURY POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI I METODY WSPÓŁPRACY Z POLICJĄ W SYTUACJACH ZAGROŻENIA MŁODZIEŻY PRZESTĘPCZOŚCIĄ I DEMORALIZACJĄ

- I W przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków odurzających nauczyciel powinien podjąć następujące kroki:
- 1) przekazać informację wychowawcy klasy,
 - 2) wychowawca klasy informuje dyrektora szkoły i pedagoga szkolnego,
 - 3) wychowawca klasy niezwłocznie wzywa rodziców i przeprowadza rozmowę z nimi i uczniem oraz jeżeli informacja się potwierdza zobowiązuje ucznia do zaniechania postępowania a rodziców do nadzoru nad uczniem (propozycja skierowania ucznia do Poradni specjalistycznej),
 - 4) w przypadku braku zainteresowania i współpracy z rodziną lub gdy szkoła wykorzysta wszystkie dostępne środki oddziaływań a zachowanie nie przynosi pożądaných rezultatów, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia sąd rodzinny lub policję; dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.
- II W przypadku gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków powinien podjąć następujące kroki:
- 1) powiadamia o przypuszczeniach wychowawcę klasy,
 - 2) izolacja ucznia od reszty klasy (nie zostawia go samego),
 - 3) zawiadamia dyrektora szkoły, który wzywa rodziców ucznia,
 - 4) dyrektor szkoły zawiadamia policję, gdy rodzice ucznia odmówią przyścia do szkoły, a jak on jest agresywny policja ma możliwość przewiezienia go do izby wytrzeźwień, albo na jednostkę policji (max do 24 godzin),
 - 5) jeżeli przypadki się powtarzają dyrektor szkoły powiadamia policję lub sąd rodzinny.
 - 6) Ze zdarzenia sporządzona jest notatka, która jest umieszczona w dokumentach szkoły.
- III W przypadku gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk powinien podjąć następujące kroki:
- 1) nauczyciel zabezpiecza substancję i próbuje ustalić do kogo ona należy,
 - 2) powiadamia dyrektora szkoły i wzywa policję,
 - 3) przekazuje zabezpieczoną substancję policji.

- IV W przypadku gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancje przypominające narkotyki powinni podjąć następujące kroki:
- 1) w obecności innej osoby ma prawo żądać aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby oraz kieszeni; nie ma prawa samodzielnie przeszukać ucznia – czynność tę może wykonać tylko policja,
 - 2) o spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz wzywa rodziców,
 - 3) w przypadku gdy uczeń mimo wezwania odmawia nauczycielowi np. przekazania substancji czy pokazania teczek dyrektor wzywa policję,
 - 4) jeżeli uczeń wyda substancję nauczycielowi po zabezpieczeniu przekazuje jednostce policji,
 - 5) nauczyciel sporządza notatkę o spostrzeżeniu.
- V Postępowanie wobec ucznia – sprawcy czynu karalnego lub przestępstwa:
- 1) powiadomienie dyrektora szkoły,
 - 2) ustalenie okoliczności czynu i świadków
 - 3) przekazanie sprawcy dyrektorowi szkoły lub pedagogowi szkolnemu,
 - 4) powiadomienie rodziców ucznia,
 - 5) powiadomienie policji gdy sprawa jest poważna lub sprawca nie jest uczniem szkoły,
 - 6) zabezpieczenie dowodów przestępstwa i przekazanie ich policji.
- VI Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego:
- 1) udzielenie pierwszej pomocy lub wezwanie lekarza,
 - 2) powiadomienie dyrektora szkoły,
 - 3) powiadomienie rodziców ucznia,
 - 4) wezwanie policji gdy sprawa jest poważna,
 - 5) ustalenie okoliczności i świadków zdarzenia.

II. PROCEDURY POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU STWIERDZENIA PRZEJAWÓW PRZEMOCY I AGRESJI WŚRÓD MŁODZIEŻY.

Obowiązkiem wszystkich pracowników szkoły jest natychmiastowe reagowanie na wszystkie nieprawidłowe zachowania uczniów.

POSTĘPOWANIE WOBEC SPRAWCY PRZEMOCY

1. Rozmowa wychowawcy klasy z uczniem przejawiającym agresję lub przemoc
 - ustalenie okoliczności czynu i świadków.
2. Przekazanie sprawy dyrektorowi szkoły i pedagogowi szkolnemu
 - rozmowa wychowawcza,
 - informowanie o konsekwencjach prawnych czynu.
3. Powiadomienie rodziców ucznia.
4. Powiadomienie policji, gdy sprawa jest poważna.
5. Osoba przejawiająca agresję lub przemoc, zostaje objęta szczególną opieką wychowawczą przez pedagoga szkolnego.

POSTĘPOWANIE WOBEC OFIARY PRZEMOCY

1. Udzielenie w razie konieczności pierwszej pomocy.
2. Powiadomienie dyrektora szkoły.
3. Powiadomienie rodziców.
4. Ustalenie okoliczności czynu i świadków.
5. Wezwanie policji, gdy sprawa jest poważna.
6. Uczniowie będący ofiarą przemocy zostają na terenie szkoły objęci opieką wychowawczą.

III. PROCEDURA POSTĘPOWANIA ORAZ STRATEGIE DZIAŁAŃ INTERWENCYJNYCH WOBEC MŁODZIEŻY POSIADAJĄCEJ LUB UŻYWAJĄCEJ ŚRODKI UZALEŻNIAJĄCE.

1. Zabezpieczenie dowodów przy świadkach.
2. Wezwanie rodziców/ prawnych opiekunów ucznia i wyjaśnienie im zaistniałej sytuacji.
3. Wezwanie policji w celu zabezpieczenia narkotyku.
4. Nawiązanie współpracy ze specjalistą do spraw uzależnień z najbliższej poradni:
 - a) ustalenie zasad dotyczących współpracy,
 - b) opracowanie kontraktu zawierającego zasady zachowania dziecka w domu i w szkole (uczeń musi wiedzieć, jakie konsekwencje grożą mu w razie zerwania kontraktu)
 - c) stworzenie „trójkąta opiekuńczego” SZKOŁA - SPECJALISTA - RODZICE.

Wszystkie kroki mogą być wykonane za zgodą rodziców/prawnych opiekunów.

IIIa. PROCEDURY POSTĘPOWANIA WOBEC MŁODZIEŻY POSIADAJĄCEJ LUB PALĄCEJ PAPIEROSY

1. Nauczyciel, pracownik szkoły zgłasza ucznia palącego lub posiadającego papierosy wychowawcy klasy, a w przypadku jego nieobecności informuje pedagoga szkolnego.
2. Wychowawca jest zobowiązany do przeprowadzenia rozmowy wychowawczej i wpisania uwagi do dziennika elektrycznego. Powiadomienie ucznia o konsekwencjach zdrowotnych i prawnych palenia przez osoby niepełnoletnie.
3. Wychowawca telefonicznie powiadamia o fakcie rodziców, dyrekcję szkoły i pedagoga.
4. Zaangażowanie uczniów palących w kampanie profilaktyczne organizowane na terenie szkoły.
5. Jeżeli sytuacja się powtórzy:
 - wezwanie rodziców do szkoły;
 - przeprowadzenie rozmowy dyscyplinującej i profilaktycznej z uczniem w obecności dyrektora szkoły, pedagoga szkolnego oraz rodzica, ustalenie wspólnego frontu działań wychowawczych wobec niego.
6. Jeżeli powyższe środki nie przyniosą oczekiwanych rezultatów i uczeń nadal pali papierosy, otrzymuje naganę dyrektora szkoły.

IV. PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH KONFLIKTOWYCH W SZKOLE

1. W przypadku zaistnienia kwestii spornych i konfliktowych związanych ze szkołą ustala się następujący sposób postępowania:
 - 1) rozmowa zainteresowanych stron,
 - 2) w przypadku braku porozumienia, pisemny wniosek do dyrektora szkoły o zbadanie zaistniałych faktów.

2. Dyrektor po otrzymaniu wniosku:
 - 1) organizuje spotkanie zainteresowanych stron w uzgodnionym terminie,
 - 2) zaprasza dodatkowe osoby (w zależności od sprawy),
 - 3) spotkanie jest protokołowane,
 - 4) protokół przyjęty i podpisany przez zebranych otrzymuje dyrektor szkoły w terminie 3-ch dni,
 - 5) dyrektor w terminie 14 dni od otrzymania protokołu przedstawia sposób rozwiązania sprawy:
 - a) ponowne spotkanie z uzasadnieniem decyzji i protokołem,
 - b) pisemnie.

3. W przypadku braku porozumienia każda strona może wystąpić z odwołaniem do organu prowadzącego szkołę lub nadzoru pedagogicznego w zależności od rodzaju sprawy w terminie do 14 dni.

V. PROCEDURA POWIADAMIANIA O ZAKŁÓCANIU TOKU LEKCJI

Definicja

Poprzez zakłócanie toku lekcji rozumieć należy wszystkie działania uczniów uniemożliwiające normalną realizację jednostki dydaktycznej lub wychowawczej.

Zakłócenie toku lekcji może być także wynikiem zagrożenia powstałego w sali bądź poza nią, niezwiązanego bezpośrednio z zachowaniem i działaniami uczniów przebywających w sali.

Procedura

1. Jeżeli zachowanie pojedynczego lub kilku uczniów nie pozwala na normalną realizację zajęć, wysyła on przewodniczącego samorządu klasowego z informacją do pedagoga szkolnego, a w przypadku jego nieobecności w miejscu urzędowania, do sekretariatu szkoły. Sekretariat niezwłocznie informuje dyrekcję o zaistniałej sytuacji.
2. Nauczyciel prowadzący zajęcia może również skorzystać w tej sytuacji z pomocy pracownika niepedagogicznego, który jest zobowiązany takiej pomocy udzielić.
3. Pedagog szkolny zobowiązany jest do udania się w miejsce wskazane przez nauczyciela i ustalenia sprawców zakłócenia, a w razie konieczności wyprowadzenia sprawców do innego pomieszczenia w tym do pokoju pedagoga lub gabinetu dyrektora.
4. Pedagog szkolny przeprowadza z uczniem (uczniemi) rozmowę dyscyplinującą i ustala konsekwencje zachowania, w zależności od popełnionego czynu.
5. Jeżeli czyn ucznia był poważnym naruszeniem szkolnych zasad, wychowawca na wniosek pedagoga powiadamia rodziców ucznia o jego zachowaniu.
6. Jeżeli uczeń rażąco złamał zasady, pedagog powiadamia dyrektora szkoły i wzywa rodziców do natychmiastowego przybycia do szkoły.
7. Jeżeli przyczyną zakłócenia toku zajęć były czyny określone w innych procedurach, procedury te stosuje się odpowiednio.

Podczas wypełniania niniejszej procedury nie należy zakłócać toku lekcji innym nauczycielom (np. wychowawcom, których uczniowie dopuścili się wykroczenia).

VI. PROCEDURA POSTĘPOWANIA I INTERWENCJA W SPRAWIE PODEJRZENIA O WAGARY.

1. Powiadomienie rodziców o powtarzających się nieobecnościach ucznia.
2. Wezwanie rodziców ucznia w celu ustalenia przyczyn opuszczania zajęć szkolnych przez dziecko.
3. Poinformowanie, że za obowiązek szkolny swojego dziecka odpowiadają rodzice.
4. Rozmowy motywująco- wychowawcze z uczniem.

**Jeżeli postępowanie w sprawie opuszczania lekcji szkolnych na płaszczyźnie:
SZKOŁA - RODZIC - UCZEŃ okaże się nieskuteczne sprawa zostaje skierowana do:**

1. Organu Prowadzącego i Nadzorującego (Urząd Gminy w Porąbce).
2. Policji.
3. Sądu.

Jeżeli uczeń pochodzi z rodziny patologicznej lub innej problemowej o nie realizacji obowiązku szkolnego zostaje powiadomiony Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Wagarowanie to ważny element przy ustalaniu oceny z zachowania, a w przypadku uczniów klas III przy wystawianiu opinii do szkół ponadgimnazjalnych.

VII. JAK RADZIĆ SOBIE W PRZYPADKU PRZEŚLADOWANIA - wskazówki dla ucznia

Drogi Uczniu!

Przemoc to nie tylko popychanie i bicie. Jesteś ofiarą przemocy także wtedy, gdy:

- jesteś przezywany, ośmieszany przez obraźliwe słowa, gesty, rysunki, publikacje;
- ktoś niszczy, zabiera lub kradnie twoją własność;
- dostajesz obraźliwe listy, sms-y, telefony;
- ktoś grozi zrobieniem Ci krzywdy lub wyrządzeniem innej szkody.
- Sprawcy najczęściej złośliwie komentują Twój wygląd, pochodzenie, status materialny, sytuację rodzinną, stopnie w szkole, wady fizyczne lub problemy ze zdrowiem, itp.

Co możesz zrobić?

Prześladowanie samo się nie skończy, jeśli nikomu o tym nie powiesz. Koniecznie poinformuj o przykrych zdarzeniach rodzicom, nauczycielowi, przyjacielowi. W szkole zawsze jest Twój wychowawca, który powinien wiedzieć, jeśli dzieje się coś złego. Jeśli masz większe zaufanie do innego nauczyciela lub pracownika szkoły to porozmawiaj z wybraną przez Ciebie osobą. Masz prawo do tego, aby czuć się bezpiecznie.

Jak sobie radzić z prześladowaniem?

- Podczas przerw staraj się przebywać w bezpiecznych miejscach w szkole, w towarzystwie kolegów i nauczycieli. Sprawcy nie lubią świadków.
- Jeśli spotka Cię coś złego w szkole natychmiast poinformuj o tym nauczycieli i rodziców.
- W trudnej sytuacji zawsze proś o pomoc i wsparcie, nie obawiaj się wołać o pomoc do postronnych osób.
- W kontakcie ze sprawcami przemocy zachowuj się pewnie i spokojnie, nie prowokuj ich. Powiedz jasno i wprost, że nie zyczysz sobie takiego traktowania. Staraj się przede wszystkim spokojnie opuścić to miejsce tak szybko, jak to jest możliwe.
- Jeśli sprawcy Ci grożą lub namawiają do czegoś, czego nie chcesz zrobić zastosuj technikę „zdarłej płyty”, powtarzając przez cały czas jedno zdanie.
- Na przezwiska możesz reagować za pomocą zdania, które ma pokazać, że to Cię nie dotyka, np. „możesz tak uważać”.

VIII. JAK RADZIĆ SOBIE W PRZYPADKU PRZEŚLADOWANIA DZIECKA W SZKOLE - wskazówki dla rodzica

Drogi Rodzicu!

Obserwuj zachowania Twojego dziecka i zawsze reaguj, gdy dziecko:

- nie chce wychodzić z domu albo wychodzi zbyt późno/ zbyt wcześnie;
- wraca ze szkoły później, okreśną drogą;
- opuszcza pojedyncze lekcje lub wagaruje;
- wraca po lekcjach ze zranieniami i siniakami, ma podarte ubranie, zniszczone podręczniki i przybory szkolne;
- często „gubi” pieniądze lub prosi o ponowne kupienie „zgubionych” (ukradzionych) przedmiotów;
- nie chce brać do szkoły drugiego śniadania lub bierze go dużo więcej niż zwykle;
- jest agresywny w stosunku do innych;
- jest ciche, izoluje się;
- ma gorsze wyniki w nauce;
- ma problemy ze snem, jest rozdrażniony i płaczący.

Co można zrobić?

- Porozmawiaj z dzieckiem, wyjaśnij przyczyny zachowania, które Cię niepokoi.
- Mimo odczuwanej złości nie reaguj zbyt ostro, agresywnie. Nie obwiniaj dziecka, niezależnie od tego, jak radziło sobie z prześladowaniem.
- Nie miej pretensji, jeśli dziecko nie powiedziało Ci, że jest ofiarą przemocy. Strach i wstyd to emocje trudne do przezwyciężenia.
- Nie rozwiązuj sprawy samodzielnie, np. wymierzając kar sprawcy.
- Postaraj się nie obwiniać szkoły i nauczycieli. Jeśli nie wiesz o prześladowaniu Twojego dziecka, nikt w szkole również może tego nie wiedzieć. Porozmawiaj z wychowawcą lub pedagogiem szkolnym – pokierują dalej sprawą.
- Poznaj szkolne zasady współpracy z rodzicami i postępuj zgodnie z nimi.

IX. PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU STWIERDZENIA NARUSZENIA GODNOŚCI NAUCZYCIELA LUB INNEGO PRACOWNIKA SZKOŁY PRZEZ UCZNIĄ

Podstawa prawna.

1. Obowiązujące akty prawne
2. Statut szkoły
3. Zarządzenie dyrektora szkoły
4. Kontrakt z rodzicami i uczniami

Definicja

Za naruszenie godności osobistej nauczyciela lub pracownika niepedagogicznego szkoły uznaje się:

1. Lekceważące i obraźliwe zachowanie wobec ww. wyrażone w słowach lub gestach;
2. Prowokacje pod adresem ww. wyrażone w słowach lub gestach;
3. Nagrywanie lub fotografowanie ww. osób bez ich wiedzy i zgody;
4. Naruszenie ich prywatności i własności prywatnej;
5. Użycie wobec nich przemocy fizycznej i psychicznej;
6. Pomówienia i oszczerstwa wobec ww. pracowników;
7. Naruszenie ich nietykalności osobistej;

Procedura

- Nauczyciel lub niepedagogiczny pracownik szkoły ma obowiązek zgłoszenia dyrektorowi szkoły, a w przypadku jego nieobecności wicedyrektorowi lub pedagogowi szkolnemu, nabycie uzasadnionego podejrzenia naruszenia godności ww. osób przez ucznia.
- W obecności osób wymienionych w pkt 1 procedury uczeń odbywa rozmowę wstępną. Jeżeli podczas tej rozmowy zachodzi podejrzenie, że jest on pod wpływem środków odurzających wykonywany jest odpowiedni test wstępny w celu potwierdzenia przypuszczeń.
- Jeżeli badanie wstępne potwierdzi powzięte przypuszczenie, niezwłocznie wzywani są rodzice lub prawni opiekunowie ucznia i zostaje wdrożona dalsza procedura.
- Jeżeli badanie wstępne nie potwierdzi przypuszczeń, rodzice w przypadku naruszenia pkt 1 – 2 definicji są niezwłocznie powiadamiani telefonicznie o zaistniałej sytuacji, zaś w przypadku naruszenia pkt 3 – 7 definicji rodzice są również wzywani do szkoły.
- Dalsza procedura po zawiadomieniu lub wezwaniu rodziców przebiega następująco:
 - jeżeli zdarzenie dotyczy pkt 1 – 2 definicji i ma miejsce po raz pierwszy:
 - uczeń otrzymuje na piśmie naganę wychowawcy klasy,
 - rodzice i uczeń podpisują ze szkołą kontrakt indywidualny, zawierający

- dalsze zasady współpracy stron,
 - jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje on powiadomiony o zaistniałej sytuacji,
 - jeżeli zdarzenie dotyczy pkt 1 – 2 definicji i ma miejsce po raz kolejny:
 - uczeń otrzymuje na piśmie naganę dyrektora szkoły,
 - uczniowi zostaje obniżona ocena z zachowania co najmniej o jeden stopień,
 - rodzice i uczeń podpisują ze szkołą kontrakt indywidualny, zawierający dalsze zasady współpracy stron,
 - zostaje sporządzona notatka służbowa z przeprowadzonych przez szkołę czynności, która podpisywana jest również przez rodziców ucznia,
 - szkoła kieruje sprawę do sądu rodzinnego celem podjęcia dalszego postępowania,
 - jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje on powiadomiony o zaistniałej sytuacji,
- Jeżeli zachowanie ucznia dotyczy pkt 3 – 7 definicji:
 - niezwłocznie wzywana jest policja,
 - uczeń otrzymuje na piśmie naganę dyrektora szkoły, uczniowi zostaje obniżona ocena z zachowania co najmniej o jeden stopień,
 - rodzice i uczeń podpisują ze szkołą kontrakt indywidualny, zawierający dalsze zasady współpracy stron,
 - zostaje sporządzona notatka służbowa z przeprowadzonych przez szkołę czynności, która podpisywana jest również przez rodziców ucznia,
 - osoba poszkodowana zgłasza na policję zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa i wnosi o ściganie jego sprawców,
 - jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje on powiadomiony o zaistniałej sytuacji.

Jeżeli zdarzenie powtarza się, szkoła występuje do sądu rodzinnego o zaostrenie kary, zaś do kuratora oświaty kieruje wniosek o skreślenie z listy uczniów zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Uczniowi i jego rodzicom przysługuje prawo odwołania od wymierzonej kary w terminie 14 dni od jej ogłoszenia. Odwołanie w formie pisemnej powinno być złożone w sekretariacie szkoły. Dyrektor szkoły rozpatruje odwołanie w terminie 14 dni od daty wpłynięcia i informuje rodziców o podjętej decyzji w formie pisemnej.

X. ZASADY WYKORZYSTANIA ZAPISÓW Z MONITORINGU

1. Kontrola osób wchodzących na teren szkoły.
2. Skuteczna pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych pojawiających się na terenie placówki.
3. Kontrola zachowania uczniów w czasie przerw międzylekcyjnych – poprawa bezpieczeństwa.
4. Ochrona mienia szkolnego przed dewastacją.
5. Kontrola osób przebywających na boisku szkolnym.

Monitoring funkcjonuje w naszym gimnazjum od grudnia 2007 r. Składa się z 4 kamer umieszczonych:

1. na świetlicy,
2. na dolnym korytarzu, obejmująca wejście do szkoły i korytarz,
3. na górnym korytarzu przy sali nr 4,
4. na zewnątrz obejmująca wejście do szkoły.

Nagrania archiwizowane są na dysku twardym przez 45 dni. Nadzór nad monitoringiem sprawuje opiekun Szkolnego Centrum Multimedialnego. Ponadto każdy nauczyciel ma prawo w razie potrzeby przeglądania historii nagrania.

W przypadku kiedy zapis monitoringu jest dowodem w sprawie, następuje archiwizowanie danego fragmentu nagrania na nośnik zewnętrzny (płytką DVD lub dysk wewnętrzny). Przechowywany on jest w sejfie w kancelarii dyrektora i przekazywany w razie potrzeby organom ścigania.

Dzięki kontroli obrazu rejestrowanego przez kamery, możliwe jest podjęcie natychmiastowej interwencji w razie wystąpienia zdarzenia problematycznego.

ROLĄ MONITORINGU JEST ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA WSZYSTKIM TYM, KTÓRZY PRZEBYWAJĄ NA TERENIE SZKOŁY.

Koordynator ds. bezpieczeństwa:

Pedagog szkolny:

Przewodnicząca SU:

XI. PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU PODEJRZENIA O STOSOWANIE PRZEMOCY W RODZINIE. NIEBIESKA KARTA W SZKOLE.

1. Uzyskanie informacji lub przypuszczenie o stosowaniu przemocy wobec dziecka.

W przypadku, gdy uczeń sygnalizuje, że jest krzywdzony, albo występuje podejrzenie w tym zakresie, nauczyciel przeprowadza rozmowę z uczniem i sporządza notatkę o zdarzeniu lub przebiegu rozmowy.

2. Powiadomienie o zaistniałym zdarzeniu dyrektora, wychowawcę i pedagoga szkolnego.

3. Wezwanie rodzica (opiekuna prawnego) do szkoły w celu poinformowania o zaistniałym problemie.

4. Wypełnienie formularza "Niebieska Karta – A".

Szkoła wypełnia części I – XV, XVII, XIX – XXI formularza A.

Rozmowę z uczniem należy przeprowadzić w warunkach gwarantujących swobodę wypowiedzi, poszanowanie godności oraz zapewniając poczucie bezpieczeństwa w obecności rodzica, który nie jest sprawcą przemocy lub innej bliskiej osoby.

5. Przekazanie formularza "Niebieska Karta – B" osobie reprezentującej dziecko.

Formularz otrzymuje rodzic (opiekun prawny), który nie jest sprawcą przemocy lub osoba zgłaszająca przemoc wobec dziecka.

6. Przekazanie oryginału formularza "Niebieska karta – A" przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego.

Formularz przekazuje się niezwłocznie – nie później niż w ciągu 7 dni od momentu wszczęcia procedury. Kopie pozostawia się w dokumentacji szkoły.

7. Objęcie ucznia pomocą psychologiczną – pedagogiczną w szkole zgodnie z przepisami.

8. Ponowne wypełnienie formularza "Niebieska Karta – A" .

W przypadku, gdy ponownie zachodzi podejrzenie lub napływa informacja o kolejnych incydentach stosowania przemocy wobec dziecka w rodzinie, należy ponownie wypełnić formularz A w celu udokumentowania nowego zdarzenia i przekazać go do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego.

XII. PROCEDURY POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU UJAWNIENIA CYBERPRZEMOCY.

I. Ustalenie okoliczności zdarzenia

Wszystkie przypadki przemocy, a więc także przemocy z wykorzystaniem mediów elektronicznych, powinny zostać właściwie zbadane, zarejestrowane i udokumentowane.

1. Jeśli wiedzę o zajściu posiada nauczyciel niebędący wychowawcą, powinien przekazać informację wychowawcy klasy, który informuje o fakcie pedagoga szkolnego i dyrektora.
2. Pedagog szkolny i dyrektor wspólnie z wychowawcą powinni dokonać analizy zdarzenia i zaplanować dalsze postępowanie.
3. Do zadań szkoły należy także ustalenie okoliczności zdarzenia i ewentualnych świadków.
4. Warto zadbać o udział nauczyciela informatyki w procedurze interwencyjnej, szczególnie na etapie zabezpieczania dowodów i ustalania tożsamości sprawcy cyberprzemocy.

II. Zabezpieczenie dowodów

1. Wszelkie dowody cyberprzemocy powinny zostać zabezpieczone i zarejestrowane. Należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz, jeśli to możliwe, dane nadawcy (nazwę użytkownika, adres e-mail, numer telefonu komórkowego itp.) lub adres strony www, na której pojawiły się szkodliwe treści czy profil.

2. Na etapie zabezpieczania dowodów cyberprzemocy i identyfikacji sprawcy warto korzystać z pomocy nauczyciela informatyki

Jak możesz zarejestrować dowody cyberprzemocy?

- *Telefon komórkowy*

Nie kasuj wiadomości.

Zapisuj wszystkie zarówno tekstowe, jak i nagrane na pocztę głosową w pamięci telefonu.

- *Komunikatory*

Niektóre serwisy pozwalają na zapisywanie rozmów. Możesz również np. skopiować rozmowę, wkleić do dokumentu Word (lub innego edytora tekstu), zapisać i wydrukować.

- *Strony serwisów społecznościowych, WWW*

Aby zachować kopię materiału, który widzisz na ekranie, wciśnij jednocześnie klawisze Control i Print Screen, a następnie wykonaj operację „Wklej” w dokumencie Word.

- *Czat*

Podobnie jak w przypadku stron www, jeśli chcesz zachować kopię materiału, który widzisz na ekranie, wciśnij klawisze Control i Print Screen, a następnie wykonaj operację „Wklej” w dokumencie Word. Możesz też po prostu wydrukować interesującą cię stronę.

- *E-mail*

Wydrukuj wiadomość, prześlij ją do nauczyciela lub pedagoga, który zajmuje się ustaleniem okoliczności zajścia. Zachowanie całości wiadomości, a nie tylko samego tekstu jest bardziej pomocne, ponieważ zawiera informacje o jej pochodzeniu.

III. Identyfikacja sprawcy

Co może pomóc w identyfikacji sprawcy?

1. Świadkowie – inni uczniowie odwiedzający „obraźliwe” strony mogą posiadać informacje na temat ich autora, mogą też zidentyfikować numer telefonu komórkowego sprawcy, jeśli nie jest on zastrzeżony.
2. Kontakt z dostawcą usługi internetowej – może on nie tylko zablokować konto agresora lub usunąć szkodliwe treści, ale także podać dane sprawcy cyberprzemocy. Dane takie nie mogą być jednak udostępniane osobom prywatnym. Aby je pozyskać, konieczny jest kontakt z policją.
3. Kontakt z operatorem sieci komórkowej w przypadku, gdy numer telefonu sprawcy jest zastrzeżony – może on podjąć kroki w kierunku ustalenia sprawcy, jeśli otrzyma dane o dacie i godzinie rozmowy. Również w tym przypadku operator może udostępnić te dane tylko Policji.

Gdy ustalenie sprawcy nie jest możliwe, należy skontaktować się z dostawcą usługi w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materia-łów. Do podjęcia takiego działania zobowiązuje administratora serwisu art. 14 Ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną.

W przypadku, gdy zostało złamane prawo, a tożsamości sprawcy nie udało się ustalić należy bezwzględnie skontaktować się z Policją.

IV. Działania wobec sprawcy cyberprzemocy.

Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog szkolny pełniący w szkole rolę koordynatora działań wychowawczych wobec uczniów wymagających szczególnej uwagi powinien podjąć dalsze działania.

1. Rozmowa z uczniem-sprawcą przemocy o jego zachowaniu

- celem rozmowy powinno być ustalenie okoliczności zajścia, wspólne zastanowienie się nad jego przyczynami i poszukanie rozwiązania sytuacji konfliktowej;
- sprawca powinien otrzymać jasny i zdecydowany komunikat o tym, że szkoła nie akceptuje żadnych form przemocy;
- należy omówić z uczniem skutki jego postępowania i poinformować o konsekwencjach regulaminowych, które zostaną wobec niego zastosowane;
- sprawca powinien zostać zobowiązany do zaprzestania swojego działania i usunięcia z sieci szkodliwych materiałów;
- ważnym elementem rozmowy jest też określenie sposobów zadośćuczynienia wobec ofiary cyberprzemocy;
- jeśli w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy rozmawiać z każdym z nich z osobna, zaczynając od lidera grupy;
- nie należy konfrontować sprawcy i ofiary cyberprzemocy.

2. Powiadomienie rodziców sprawcy i omówienie z nimi zachowania dziecka:

- rodzice sprawcy powinni zostać poinformowani o przebiegu zdarzenia i zapoznani z materiałem dowodowym, a także z decyzją w sprawie dalszego postępowania i podjętych przez szkołę środków dyscyplinarnych wobec ich dziecka;
- w miarę możliwości należy starać się pozyskać rodziców do współpracy i ustalić jej zasady;
- warto wspólnie z rodzicami opracować projekt kontraktu dla dziecka, określającego zobowiązania ucznia, rodziców i przedstawiciela szkoły oraz konsekwencje nieprzestrzegania przyjętych wymagań i terminy realizacji zadań zawartych w umowie.

3. Objęcie sprawcy opieką psychologiczno-pedagogiczną:

- praca ze sprawcą powinna zmierzać w kierunku pomocy uczniowi w zrozumieniu konsekwencji swojego zachowania, w zmianie postawy i postępowania ucznia, w tym sposobu korzystania z nowych technologii; • jeśli szkoła posiada odpowiednie warunki, pomoc psychologiczna może być udzielona sprawcy na terenie szkoły;

- w uzasadnionym przypadku można w toku interwencji zaproponować uczniowi (za zgodą rodziców) skierowanie do specjalistycznej placówki i udział w programie terapeutycznym.

V. Zastosowanie środków dyscyplinarnych wobec sprawcy cyberprzemocy.

Należy pamiętać, iż celem sankcji wobec sprawcy jest:

- zatrzymanie przemocy i zapewnienie poczucia bezpieczeństwa poszkodowanemu uczniowi;
- wzbudzenie refleksji na temat swojego zachowania, zrozumienie krzywdy, jaką spowodował, i powstrzymanie przed podobnym zachowaniem w przyszłości;
- pokazanie społeczności szkolnej, że cyberprzemoc nie będzie tolerowana i że szkoła jest w stanie efektywnie zareagować w tego rodzaju sytuacji.³ Podejmując decyzję o rodzaju kary, należy wziąć pod uwagę:
- rozmiar i rangę szkody – czy materiał został upubliczniony w sposób pozwalający na dotarcie do niego wielu osobom (określa to rozmiar upokorzenia, jakiego doznaje ofiara), czy trudno jest wycofać materiał z sieci itp.;
- czas trwania prześladowania – czy było to długotrwałe działanie, czy pojedynczy incydent;
- świadomość popełnianego czynu – czy działanie było zaplanowane, a sprawca był świadomy, że wyrządza krzywdę koledze (niektóre akty cyberprzemocy popełniane są nieświadomie lub **z niewielką świadomością konsekwencji**), **jak wiele wysiłku włożył** w ukrycie swojej tożsamości itp.;
- motywację sprawcy – należy sprawdzić, czy działanie sprawcy nie jest działaniem odwetowym w odpowiedzi na uprzednio doświadczone prześladowanie;
- rodzaj rozpowszechnianego materiału.

VI. Działania wobec ofiary cyberprzemocy.

1. Wsparcie psychiczne

Podobnie jak w przypadku innych form przemocy, ofiara cyberprzemocy potrzebuje pomocy i emocjonalnego wsparcia ze strony dorosłych. Musi także wiedzieć, że szkoła podejmie odpowiednie kroki w celu rozwiązania problemu.

Podczas rozmowy z uczniem – ofiarą cyberprzemocy:

- Zapewnij go, że dobrze zrobił, mówiąc Ci o tym, co się stało.
- Powiedz, że widzisz i rozumiesz, że jest mu trudno ujawnić to, co go spotkało.
- Powiedz mu, że nikt nie ma prawa tak się zachowywać wobec niego.
- Zapewnij go, że szkoła nie toleruje żadnej formy przemocy i że postarasz się mu pomóc, uruchamiając odpowiednie procedury interwencyjne.
- Bądź uważny na pozawerbalne przejawy uczuć dziecka – zażenowanie, skrępowanie, wstyd, lęk, przerażenie, smutek, poczucie winy.

2. Porada

Uczeń będący ofiarą cyberprzemocy powinien otrzymać poradę, jak ma się zachować, aby zapewnić sobie poczucie bezpieczeństwa i nie doprowadzić do eskalacji prześladowania.

Poradz uczniowi, aby:

- Nie utrzymywał kontaktu ze sprawcą, nie odpowiadał na maile, telefony itp.
- Nie kasował dowodów: e-maili, sms-ów, mms-ów, zdjęć, filmów i przedstawił je Tobie lub innej osobie dorosłej
- Zastanowił się nad zmianą swoich danych kontaktowych w komunikatorach, zmianą adresu e-mail, numeru telefonu komórkowego itp.
- Jeśli korzysta z komunikatora, to ustawił go tak, żeby nikt spoza listy kontaktów nie mógł się z nim połączyć.

1. Monitoring

- Po zakończeniu interwencji warto monitorować sytuację ucznia sprawdzając, czy nie są wobec niego podejmowane dalsze działania przemocowe bądź odwetowe ze strony sprawcy.
- Rodzice dziecka będącego ofiarą cyberprzemocy powinni być poinformowani o problemie i otrzymać wsparcie i pomoc ze strony szkoły. W rozmowie z nimi pedagog lub wychowawca przedstawiają kroki, jakie zostały podjęte w celu wyjaśnienia zajścia oraz zapewnienia bezpieczeństwa poszkodowanemu uczniowi, a także, jeśli to wskazane, zaproponować rodzicom i dziecku pomoc specjalisty (psychologa, pedagoga).

VII. Ochrona świadków zgłaszających zdarzenie

Profesjonalną opieką należy otoczyć także świadków zdarzenia uczestniczących w ustalaniu przebiegu zajścia. Osoby podejmujące działania interwencyjne muszą mieć świadomość skutków, jakie działania te niosą nie tylko dla ofiar, ale i świadków zdarzeń.

1. Ważne jest, by w wyniku interwencji nie narazić ich na zemstę i groźby ze strony sprawcy. Osoba, której uczeń zaufał, informując o jakimkolwiek akcie przemocy, a więc także cyberprzemocy, ma obowiązek po-stepować tak, by swoim zachowaniem i działaniem nie narazić świadka zgłaszającego problem.

Postępowanie interwencyjne wymaga od wyjaśniającego sprawę dyskrecji i poufnego postępowania. Występowaniu w roli świadka często towarzyszą dramatyczne przeżycia – uczniowie boją się, że sami również mogą stać się obiektem prześladowań, obawiają się

etykiety „do-nosiciela”. Pedagog powinien wzbudzić swoim zachowaniem zaufanie i poczucie bezpieczeństwa u takiego ucznia oraz wykazać dla niego zrozumienie i empatię.³ Niedopuszczalne jest konfrontowanie świadka ze sprawcą, jako metody wyjaśniania sprawy, czy ostentacyjne wywoływanie go z lekcji celem złożenia zeznań, ze względu na bezpieczeństwo i nie narażanie go na odwet ze strony agresora. Nie zadbanie o tego rodzaju podstawowe zasady bezpieczeństwa może sprawić, że następnym razem uczeń nie podejmie działań na rzecz obrony słabszych i pokrzywdzonych i nie zgłosi zagrażającego zdarzenia.

Jak zachować się wobec świadka zgłaszającego cyberprzemoc?

1. Powiedz, że dobrze zrobił, zgłaszając fakt przemocy.
2. Powiedz, że wymagało to od niego wiele odwagi.
3. Zapewnij o swojej dyskrecji.⁴ Nie ujawniaj jego danych, jeśli nie jest to konieczne (np. gdy sprawa została zgłoszona na policję).
5. Pod żadnym pozorem nie konfrontuj go ze sprawcą.⁶ Zadbaj o jego bezpieczeństwo, nie upubliczniając jego udziału w sprawie.

VIII. Sporządzenie dokumentacji z zajęcia

1. Pedagog szkolny zobowiązany jest do sporządzenia notatki służbowej z rozmów ze sprawcą, poszkodowanym, ich rodzicami oraz świadkami zdarzenia.

Dokument powinien zawierać datę i miejsce rozmowy, personalia osób biorących w niej udział i opis ustalonego przebiegu wydarzeń.

2. Jeśli rozmowa przebiegała w obecności świadka (np. wychowawcy), powinien on podpisać notatkę po jej sporządzeniu.
3. Jeśli zostały zabezpieczone dowody cyberprzemocy, należy je również włączyć do dokumentacji pedagogicznej (wydruki, opis itp.).

IX. Współpraca szkoły z policją i sądem rodzinnym

Praca wychowawcza i profilaktyczna szkoły polega między innymi na utrzymywaniu kontaktów z przedstawicielami organów ścigania oraz z sądem rodzinnym.

Większość przypadków cyberprzemocy nie wymaga powiadamiania sądu rodzinnego czy policji i powinna być rozwiązywana przy użyciu dostępnych szkole środków wychowawczych. Istnieją jednak sytuacje, gdy konieczne staje się zgłoszenie sprawy do sądu rodzinnego, a mianowicie:

1) jeśli rodzice sprawcy cyberprzemocy odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a uczeń nie zaniechał dotychczasowego postępowania, dyrektor szkoły powinien pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny, szczególnie jeśli do szkoły napływają informacje o innych przejawach demoralizacji dziecka;

2) gdy szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami, konsekwencje regulaminowe wobec ucznia, spotkania z pedagogiem itp.), a ich zastosowanie nie przynosi pożądaných rezultatów, dyrektor powinien zwrócić się do sądu rodzinnego z wnioskiem o podjęcie odpowiednich środków.

Poważne przypadki cyberprzemocy przebiegające z naruszeniem prawa (np. groźby karalne, pro-pozycje seksualne, publikowanie nielegalnych treści itp.) powinny zostać bezwzględnie zgłoszone na policję. Zgłoszenia dokonuje dyrektor szkoły.

XIII. PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU ZAISTNIENIA WYPADKU UCZNIOWSKIEGO.

1. Jeżeli zdarzy się wypadek uczniowski każdy pracownik szkoły, który powziął wiadomość o wypadku, niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy.
2. Pracownik doprowadza poszkodowanego do gabinetu pielęgniarki szkolnej, zawiadamiając zaraz potem dyrektora.
3. Jeśli gabinet pielęgniarki szkolnej jest nieczynny, przekazuje się poszkodowanego dyrektorowi, który już bierze odpowiedzialność za udzielenie pomocy,
4. O każdym wypadku należy niezwłocznie powiadomić rodziców ucznia.
5. Jeśli nauczyciel ma w tym czasie zajęcia z klasą- prosi o nadzór nad swoją klasą kolegę uczącego w najbliższej sali.
6. Jeśli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń- miejsce wypadku należy pozostawić nienaruszone w celu dokonania oględzin lub szkicu,
7. Jeśli wypadek zdarzyłby się w godzinach wieczornych (wieczorki, dyskoteki itp.), gdy nie ma dyrektora szkoły, nauczyciel decyduje sam o postępowaniu. Zawiadamia o wypadku dyrektora szkoły, rodziców ucznia a w razie konieczności wzywa pogotowie ratunkowe.
8. Jeśli wypadek zdarzył się w czasie wycieczki (biwaku)- wszystkie stosowne decyzje podejmuje kierownik imprezy i odpowiada za nie.
9. O każdym wypadku dyrektor zawiadamia niezwłocznie:
 - inspektora bezpieczeństwa i higieny pracy,
 - organ prowadzący szkołę.
10. O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym zawiadamia się niezwłocznie prokuratora i kuratora oświaty
11. Po zaistniałym wypadku śmiertelnym należy otoczyć uczniów opieką psychologa/ pedagoga.
12. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia zawiadamia się niezwłocznie państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.
13. Każdy wypadek należy wpisać do rejestru wypadków i sporządzić protokół powypadkowy.

XIV. PROCEDURA POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI W PRZYPADKU KONIECZNOŚCI ZAWIADAMIANIA O ŚMIERCI UCZNIĄ.

1. Powiadomienie o śmierci zawsze powinno się odbywać „twarzą w twarz”.
2. Prawidłowe powiadomienie o śmierci musi spełnić następujące warunki:
 - dostarczyć niezbędne informacje;
 - udzielić pierwszego wsparcia rodzinie;
 - ochronić godność;
 - okazać szacunek wobec ofiary jak i powiadamianej rodziny.
3. Powiadomienie powinno odbyć się w czasie możliwie jak najkrótszym od ustalenia tożsamości ofiary i ustalenia tożsamości osób jej najbliższych,
4. Przed powiadomieniem należy zebrać informacje o relacjach ofiary z osobą powiadamianą, o stanie zdrowia osoby powiadamianej (zwłaszcza choroby serca, krążenia, cukrzyca itp.), które są istotne do przewidywania sposobu reakcji osoby powiadamianej. Osoby powiadamiane mogą reagować w sposób bardzo emocjonalny, mogą potrzebować pierwszej pomocy. Warto przygotować sobie wsparcie pogotowia medycznego, żeby móc umożliwić w razie potrzeby natychmiastową interwencję lekarską,
5. Powiadomienie o śmierci powinno odbywać się, przez co najmniej dwie osoby. Jedna udziela informacji, druga zaś obserwuje reakcję osoby powiadamianej. Powiadomienie powinno odbyć się na terenie przyjaznym osobie powiadamianej.
6. Zawiadomienie powinno być możliwie jak najprostsze. Powinno się wyrazić współczucie i zrozumienie.
7. Trzeba być przygotowanym na udzielenie wszystkich informacji, jakich będzie wymagała osoba powiadamiana. Osoby te często czują potrzebę dowiedzenia się szczegółów dotyczących śmierci bliskiego, okoliczności itp. (jak, w jaki sposób, kiedy, gdzie). Udzielane informacje powinny być proste i zwięzłe. Należy unikać drastycznych szczegółów i informacji niepotrzebnych, odnoszących się do drugorzędnych elementów sprawy.
8. Należy skupić się na udzieleniu pomocy i wsparcia rodzinie zmarłego.
9. Nie należy, po zawiadomieniu o śmierci, zostawić rodziny i bliskich zmarłego samych, bez opieki. Powinien zostać pracownik szkoły lub psycholog tak długo, aż

minie pierwsza reakcja- szok lub pojawiają się osoby bliskie np. członkowie rodziny, znajomi, przyjaciele. Należy podać swoje dane kontaktowe (telefon, ewentualnie adres), aby udzielić informacji i wsparcia, w razie potrzeby. Aby rodzina ofiary nie czuła się osamotniona, należy podać adresy instytucji udzielających wsparcia.

10. Jeżeli rodzina zmarłego nie znajduje się w miejscu zamieszkania, należy powiadomić sąsiadów o potrzebie kontaktu z rodziną (powodem jest wydarzenie nadzwyczajne, interwencja z udziałem lekarza itp.), natomiast nie należy udzielać szczegółowych informacji sąsiadom, nie należy wspominać o śmierci, aby to nie oni zawiadomili rodzinę zmarłego.
11. W realiach szkolnych rodzina nie powinna dowiadywać się o śmierci ucznia z mediów lub od osób trzecich. Obowiązek informowania leży po stronie personelu szkoły, dyrekcji.
12. Absolutnie unikać należy powierzania zadania informowania o śmierci dzieciom lub nastolatkom.

XV. PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU ATAKU TERRORYSTYCZNEGO , BOMBOWEGO I LOTNICZEGO

Wtargnięcie napastników do obiektu

1. Poddaj się woli napastników – wykonuj ściśle ich polecenia.

2. Staraj się zwrócić uwagę napastników na fakt, że mają do czynienia z ludźmi (personifikowanie siebie i innych – zwracaj się do uczniów po imieniu – zwiększa szansę ich przetrwania).
3. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów z jakimś poleceniem.
4. Zapamiętaj szczegóły dotyczące porywaczy i otoczenia – informacje te mogą okazać się cenne dla służb ratowniczych.
5. Staraj się uspokoić dzieci – zapanuj w miarę możliwości nad własnymi emocjami.
6. Dopóki nie zostanie wydane polecenie wyjścia:
7. nie pozwól dzieciom wychodzić z pomieszczenia oraz wyglądać przez drzwi i okna,
8. nakaż dzieciom położyć się na podłodze.
9. W chwili podjęcia działań zmierzających do uwolnienia, wykonuj polecenia grupy antyterrorystycznej.

UWAGA! Bądź przygotowany na surowe traktowanie przez Policję. Dopóki nie zostaniesz zidentyfikowany, jesteś dla nich potencjalnym terrorystą.

1. Po zakończeniu akcji:
 - sprawdź obecność dzieci celem upewnienia się, czy wszyscy opuścili budynek o braku któregoś dziecka poinformuj Policję,
 - nie pozwól żadnemu z dzieci samodzielnie wrócić do domu,
 - prowadź ewidencję dzieci odbieranych przez rodziców/osoby upoważnione.

Użycie broni palnej na terenie szkoły

W sytuacji bezpośredniego kontaktu z napastnikiem:

1. Nakaż dzieciom położyć się na podłodze.
2. Staraj się uspokoić dzieci.
3. Dopilnuj, aby dzieci nie odwracały się tyłem do napastników w przypadku polecenia przemieszczania się.
4. Jeżeli terroryści wydają polecenia, dopilnuj, aby dzieci wykonywały je spokojnie – gwałtowny ruch może zwiększyć agresję napastników.
5. O ile to możliwe zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych

UWAGA! Nie rozłączaj się i staraj się, jeśli to możliwe, na bieżąco relacjonować sytuację.

Po opanowaniu sytuacji:

- upewnij się o liczbie osób poszkodowanych i sprawdź, czy strzały z broni palnej nie spowodowały innego zagrożenia (np. pożaru),
- zadzwoń lub wyznacz osobę, która zadzwoni pod jeden z numerów alarmowych
- udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym,
- w przypadku, gdy ostrzał spowodował inne zagrożenie podejmij odpowiednie do sytuacji działania.
- zapewnij osobom uczestniczącym w zdarzeniu pomoc psychologiczną.

Zagrożenie bombowe

Symptomy wystąpienia zagrożenia:

Podstawową cechą terroryzmu jest to, iż nie ma wyraźnych znaków ostrzegawczych o możliwości wystąpienia zamachu lub są one trudno dostrzegalne.

1. Zainteresowania i uwagi wymagają:
 - rzucające się w oczy lub po prostu nietypowe zachowania osób, pozostawione bez opieki przedmioty typu teczki, paczki itp., osoby wyglądające na obcokrajowców, osoby ubrane nietypowo do występującej pory roku,
 - samochody, a w szczególności furgonetki, parkujące w nietypowych miejscach (miejscach organizowania imprez i uroczystości).
2. Należy jednak pamiętać, że terrorysta nie zawsze musi być odmiennej narodowości i wyróżniać się z tłumu szczególnym wyglądem.
3. O swoich spostrzeżeniach poinformuj dyrektora szkoły, dyrektor powiadamia odpowiednie służby: Straż Miejską lub policję.

Postępowanie w sytuacji otrzymania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:

1. Dyrektor powiadamia odpowiednie służby - Policję, Straż Miejską, Urząd Miasta.
2. Jednocześnie przeprowadza ewakuację budynku zgodnie z procedurami
3. Osoba, która przyjęła zgłoszenie lub ujawniła przedmiot niewiadomego pochodzenia, co do którego istnieje podejrzenie, że może on stanowić zagrożenie dla osób i mienia, powinna ten fakt zgłosić służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo w danym miejscu, dyrekcji szkoły. Informacji takiej nie należy przekazywać niepowołanym osobom, gdyż jej niekontrolowane rozpowszechnienie może doprowadzić do paniki i w konsekwencji utrudnić przeprowadzenie sprawnej ewakuacji osób z zagrożonego miejsca.
4. Zawiadamiając policję dyrektor podaje następujące informacje:
 - rodzaj zagrożenia i źródło informacji o zagrożeniu (informacja telefoniczna,
 - ujawniony podejrzany przedmiot),
 - treść rozmowy z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego;

- numer telefonu, na który przekazano informację o zagrożeniu oraz dokładny czas jej przyjęcia, adres, numer telefonu i nazwisko osoby zgłaszającej, opis miejsca i wygląd ujawnionego przedmiotu.
5. Wskazane jest uzyskanie od policji potwierdzenia przyjętego zgłoszenia.

Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia bombowego:

1. Do czasu przybycia policji akcją kieruje dyrektor szkoły lub osoba przez niego wyznaczona.
2. Na miejsce zagrożenia incydem bombowym należy wezwać służby pomocnicze takie jak: pogotowie ratunkowe, straż pożarną, pogotowie gazowe, pogotowie wodno-kanalizacyjne, pogotowie energetyczne.
3. Po przybyciu policji na miejsce incydem bombowego, przejmuje ona dalsze kierowanie akcją.
4. Należy bezwzględnie wykonywać polecenia policjantów.
5. Przy braku informacji o konkretnym miejscu podłożenia „bomby”, użytkownicy pomieszczeń służbowych powinni sprawdzić swoje miejsce pracy i jego bezpośrednie otoczenie, pod kątem obecności przedmiotów nieznanego pochodzenia.
6. Pomieszczenie ogólnodostępne (korytarz, klatki schodowe, toalety) oraz najbliższe otoczenie zewnętrzne obiektu, sprawdzają i przeszukują służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo w danej instytucji.
7. Podejrzanych przedmiotów nie wolno dotykać! O ich lokalizacji należy powiadomić dyrektora oraz osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo.
8. Po ogłoszeniu ewakuacji, należy zachować spokój i opanowanie, pozwoli to sprawnie i bezpiecznie opuścić zagrożony rejon.
9. Po ogłoszeniu ewakuacji, należy opuścić szkołę, zabierając rzeczy osobiste (torebki, siatki, nesesery itp.)
10. Identyfikacją i rozpoznawaniem zlokalizowanego ładunku wybuchowego oraz jego neutralizacją zajmują się uprawnione i wyspecjalizowane jednostki i komórki organizacyjne policji.

Jak zachować się po otrzymaniu informacji o podłożeniu lub groźbie podłożenia „bomby”:

1. Podczas działań związanych z neutralizacją „bomby” należy zastosować się do poleceń policji.
2. Ciekawość może być niebezpieczna- należy jak najszybciej oddalić się z miejsca zagrożonego wybuchem. Po drodze należy informować o zagrożeniu jak największe grono osób, będących w strefie zagrożonej lub kierujących się w jej stronę

3. Po ogłoszeniu alarmu i zarządzeniu ewakuacji należy niezwłocznie udać się do wyjścia, zgodnie ze wskazaniami administratora budynku lub wskazaniami upoważnionych osób.

Informacja o podłożeniu bomby

1. Jeżeli jest to informacja telefoniczna:
 - słuchaj uważnie,
 - zapamiętaj jak najwięcej,
 - jeżeli masz taką możliwość, nagrywaj rozmowę – jeśli nie – spróbuj zapisywać informacje,
 - zwróć uwagę na szczegóły dotyczące głosu i nawyki mówiącego oraz wszelkie dźwięki w tle,
 - nigdy nie odkładaj pierwszej słuchawki,
 - jeżeli twój telefon posiada funkcję identyfikacji numeru dzwoniącego – zapisz ten numer.
 - Jeżeli jest to wiadomość pisemna, zabezpiecz ją tak, aby nikt jej nie dotykał - przekażesz ją Policji.
2. Po zakończeniu rozmowy niezwłocznie zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych.
3. Zaalarmuj dyrektora szkoły.
4. Dyrektor dzwoni do Wydziału Oświaty i Wychowania i Kuratorium Oświaty.
5. Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów, w sposób nie wywołujący paniki!
6. Dyrektor zarządza ewakuację godnie z obowiązującą instrukcją

UWAGA! Poinstruuuj uczniów o zabranii ze sobą rzeczy osobistych – plecaków, reklamówek itp.

7. Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.
8. Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.
9. W przypadku odnalezienia podejrzanego przedmiotu nie dotykaj go i nie otwieraj.
10. W miarę możliwości ogranicz dostęp osobom postronnym,
11. Dokonaj próby ustalenia właściciela przedmiotu,
12. Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

Wykrycie/ znalezienie bomby (podejrzanego przedmiotu)

1. Nie dotykaj podejrzanego przedmiotu.

UWAGA! Jeśli widzisz „bombę” to oznacza, że jesteś w polu jej rażenia.

2. Zadzwoń pod jeden z merów alarmowych:
3. Zabezpiecz, w miarę możliwości, rejon zagrożenia w sposób uniemożliwiający dostęp osobom postronnym – głównie uczniom, nie narażaj siebie i innych na niebezpieczeństwo.
4. Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów, w sposób nie wywołujący paniki!
5. Zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.
6. Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.
7. Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.
8. Otwórz okna i drzwi.
9. Usuń z otoczenia wszystkie materiały łatwopalne.
10. Nie używaj w pobliżu podejrzanego ładunku urządzeń radiowych (radiotelefonów, telefonów komórkowych).
11. Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń

Po wybuchu bomby:

1. Oceń sytuację pod kątem ilości osób poszkodowanych i upewnij się, jakiego rodzaju zagrożenia spowodował wybuch.
2. Zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych:
3. Udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym.
4. Sprawdź bezpieczeństwo dróg i rejonów ewakuacyjnych, a następnie zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.
5. W przypadku, gdy wybuch spowodował inne zagrożenie, podejmij działania odpowiednie do sytuacji.
6. Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń

Jak zachować się po usłyszeniu alarmu przeciwlotniczego: należy działać szybko, ale rozważnie i bez paniki. Osoby znajdujące się w szkole powinny:

- ubrać się, zabrać dokumenty osobiste, odbiornik radiowy z zakresem fal [UKF](#) (telefon) itp.,
- wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne i gazowe ,
- zamknąć okna i zabezpieczyć pomieszczenia,
- zawiadomić o alarmie wszystkich uczniów,
- udać się do najbliższego [schronu](#) lub ukrycia (piwnicy)

- pomagać słabszym, chorym , podporządkować się ściśle poleceniom organów i służb obrony cywilnej

Po usłyszeniu sygnału odwołania alarmu należy:

- opuścić schron (ukrycie),

- w przypadku wystąpienia skażeń poddać się zabiegom sanitarnym,
- przeprowadzić [dezaktywację](#) (w przypadku [skażeń promieniotwórczych](#)) lub [odkażanie](#) (w przypadku [skażeń chemicznych](#)) pozostałego mienia,
- przewietrzyć dokładnie wszystkie pomieszczenia,
- przeprowadzić dezaktywację lub odkażanie odzieży, w której wykonywano wymienione uprzednio zabiegi i poddać się ponownie zabiegom sanitarnym,
- stosować się ściśle do poleceń organów obrony cywilnej,
- w przypadku [zagrożenia biologicznego](#) stosować się ściśle do zasad profilaktyki [przeciwepidemicznej](#), ustalonych przez jednostki służby zdrowia.

Procedura postępowania po zakończeniu trwania kryzysu

1. Nauczyciele i pracownicy szkoły po zakończeniu kryzysu zobowiązani są do zapewnienia wsparcia i zwiększenia poczucia bezpieczeństwa. Specyficzne dla interwencji kryzysowej jest to, że należy ją podjąć niezwłocznie po wydarzeniu, tak szybko, jak to tylko możliwe.
2. W sytuacji kryzysowej dyrektor/wicedyrektor zobowiązany jest zwrócić się o pomoc psychologiczną do rejonowej Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej.
3. Wychowawca jest osobą towarzyszącą psychologowi/psychologom w jego/ w ich oddziaływaniu terapeutycznym. Inni pracownicy powinni być świadomi wagi tego problemu.
4. O czym opiekunowie powinni wiedzieć?
 - należy ucznia wysłuchać
 - dać uczniowi emocjonalne wsparcie ułatwiające emocjonalne odreagowanie
 - przeciwdziałać tendencjom do zaprzeczania
 - dokonać oceny dotychczasowych sposobów radzenia sobie
 - szukać sprawdzonych strategii działania
 - stworzyć plan pomocy.
5. Czego opiekunowie powinni unikać:
 - pocieszania
 - dawania rad
 - pouczenia
 - tłumienia reakcji emocjonalnych(np. zdania typu: ”będzie dobrze”, ”nie płacz już”, „uspokój się”)
 - pospieszania w działaniu
 - wymuszania szybkich decyzji
 - zbyt szybkiego podawania leków uspokajających.
6. Normalna reakcja na sytuację kryzysową jest reakcją tzw. stresu traumatycznego – to zespół zachowań, reakcji emocjonalnych i myśli związanych z wydarzeniem traumatycznym. Za czas trwania tej reakcji jako normalnej, przyjmuje się okres uczestnictwa w zdarzeniu kryzysowym do około 6 miesięcy po nim.

7. Wtedy uczniowie mogą:
 - unikać rozmów o zdarzeniu lub nadmiernie się na nim koncentrować
 - mieć nawracające, natrętne wspomnienia, bawić się w sytuację traumatyczną
 - mieć koszmary senne
 - doświadczać negatywnych emocji w sytuacjach związanych ze wspomnieniem traumy
 - „nic nie pamiętać” – psychologiczna amnezja
8. Ponadto można u nich zaobserwować spadek zainteresowań, regres w rozwoju, poczucie wyobcowania, strach przed planowaniem przyszłości, nadwrażliwość na bodźce, wspomnienia napadowe wywołane przez bodziec podobny, zaburzenia zachowania (agresja, picie alkoholu, palenie papierosów, obgryzanie paznokci itp.)
9. Aby normalna reakcja na kryzys nie przerodziła się w chroniczną - nauczyciele, wychowawcy powinni zadbać o pomoc psychologa, tworzyć klimat umożliwiający mówieniu o rzeczach trudnych, zapewnić dzieciom/młodzieży możliwość powrotu do normalnych zajęć i rytmu dnia, nie bagatelizować ich przeżyć, dawać jasne wytłumaczenia sytuacji, być z dziećmi/młodzieżą.